

بررسی کهن الگوهای بومی و اقلیمی معماری ایرانی-اسلامی در بازار سنتی کرمان

علی عظیمی سغین^۱، زهرا مهدیزاده جرجافکی^۲

۱- کارشناس ارشد معماری و عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور مرکز کرمان

۲- کارشناس ارشد معماری و مدرس دانشگاه پیام نور مرکز کرمان، z.a.mahdizade@gmail.com

چکیده

با نگاهی به عناصر معماری ایرانی-اسلامی این نکته مشهود است که شکل‌گیری و حیات آن‌ها بر پایه اصولی خاص و مرتب با الگوهای بومی و اقلیمی شهر و فرهنگ ایرانی بوده است؛ اساسا متکی بر فضای بازار است. بازار یکی از عینی‌ترین نمادهای معماری و شهرسازی سنتی ایران است که به عنوان ستون فقرات و قلب تپنده شهر ایفای نقش می‌کند. فضای بازار متأثر از ویژگی‌های معماری ایرانی-اسلامی می‌باشد. یک بازار علاوه بر آنکه مکانی برای تبادلات فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌گردد، دارای فضای معماری نیز می‌باشد که متناسب با اقلیم و همساز با شرایط بومی و سنتی منطقه شکل گرفته است و یک الگو از فضای معماری ایرانی-اسلامی می‌باشد که توسط متفکران ایرانی تحت تاثیر شرایط تاریخی، جغرافیایی، فرهنگی، اقلیمی و بومی منطقه برای حرکت به سمت کمال مادی و معنوی تدوین شده است. از این رو در مقاله مذکور به بررسی الگوهای بومی و اقلیمی معماری ایرانی-اسلامی و تاثیر آن بر معماری بازارهای سنتی و بطور خاص بازار سنتی کرمان پرداخته شده است.

واژه‌های کلیدی: بازار سنتی- معماری ایرانی- اسلامی- الگوهای بومی- اقلیم-بازار کرمان.

۱- مقدمه

فضای بازار در تمدن اسلامی همان بازار سرپوشیده‌ای است که در شهرهای اسلامی شکل گرفته و در نوع خود از حیث ساختار بی‌نظیر است. در این الگو بازار به دلیل ویژگی‌های منحصر به فردش تنها محل کسب سود نیست بلکه جلوه‌گاه اخلاق، مهرورزی، باورها و ارزش‌های اسلامی نیز به شمار می‌رود [۱]. امروزه با وجود افزایش روزافزون جمعیت معماری بازارها دچار دگرگونی گردیده است و بیشتر برای رفع نیازهای مادی و اقتصادی سرمایه‌گذاری می‌شود و با توجه به نادیده گرفتن گذشته، انسان را از هویت موجودش جدا کرده است. روح انسان همواره در فضا همچون معماری تجلی پیدا می‌کند. بازارهای سنتی که با الگوهای معماری ایرانی-اسلامی پیوند خورده است و بیشترین فضای معماری را در جهت تناسب با اقلیم و بوم منطقه شکل داده‌اند، از این رو در این مقاله به بررسی معماری سنتی و ویژگی‌های اقلیمی می‌پردازیم و این ویژگی‌ها را در معماری بازارها و بازار کرمان بیان می‌کنیم تا همساز بودن معماری بومی و سنتی را با فضا و محیط آشکار کنیم.

۲- بیان مساله

بازار یکی از عینی‌ترین نمادهای معماری و شهرسازی سنتی ایران است که به عنوان ستون فقرات و قلب تپنده شهر، ایفای نقش می‌کند. بازار اصلی شهر معمولا در امتداد مهم‌ترین راه‌های شهر شروع شده و تا مرکز شهر امتداد می‌یابد. موقعیت و جایگاه شهری بازار و فضاها و مراکز مهم شهر در امتداد آن و همچنین نقش و منزلت بازاریان در زندگی شهری باعث می‌شد